

Laura Meriluoto vas

Kirjallinen kysymys peruspankkipalveluiden saatavuudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Ulkomaalaisten asiakkaiden kokemusten mukaan heidän saamansa pankkipalvelut eivät Suomessa toimi tai toimivat kohtuuttomalla viiveellä. Viiveitä ja vaikeuksia on jo pankkitilin avaamisessa mutta myös verkkopankkitunnusten käyttöönottamisessa. Samaan ovat kiinnittäneet huomiota muun muassa työ- ja elinkeinoministeriö, yhdenvertaisuusvaltuutettu sekä Finanssivalvonta.

Pankkipalveluiden rajaamisella rajoitetaan paitsi peruspalveluita myös henkilöiden osallistumisoikeutta. Pankkien sähköinen tunnistautuminen on yleisin tunnistautumisväline muissakin kuin pankkipalveluissa. Ilman pankkitiliä ja verkkopankkitunnuksia asioiden hoitaminen Suomessa on käytännössä mahdotonta, totesi esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö taustapaperissaan hallitusneuvotteluiden alla¹. Lainsäädännöstä huolimatta tunnistautuminen pankkipalveluihin ei edelleenkään ole kaikille mahdollista.

Edellisellä hallituskaudella tilannetta selvitettiin valtiovarainministeriön ja pankkien valvonnasta vastaavan Finanssivalvonnan kanssa. Finanssivalvonta laati pankkipalveluiden rajoittamista koskevan teema-arvion, jonka osana tarkasteltiin myös pankkipalveluiden tarjoamista erilaisille Suomeen muuttaville ulkomaalaisten ryhmille. Selvityksen mukaan perusmaksutili ja siihen liittyvät vähimmäispalvelut ovat pääosin saatavilla, mutta palvelujen saatavuus usein viivästyy. Syiksi ehdotettiin muun muassa konttoriasioinnin pitkiä odotusaikoja tai epäselvyyksiä ja asiakkaiden heikkoa tiedonsaantia. Lakisääteinen kymmenen pankkipäivän enimmäiskäsittelyaika lasketaan vasta siitä ajankohdasta, kun pankki on vastaanottanut täydellisen hakemuksen. Kaikki viivästykset ja epäselvyydet vaaditussa dokumentaatiossa pidentävät todellista käsittelyaikaa. Käsittelyaikojen valvontaa ei tehdä välttämättä lainkaan.²

Pankeille antamissaan toimenpidesuosituksissa Finanssivalvonta korosti, että suomalainen henkilötunnus ei voi olla peruspankkipalveluiden edellytys. Luottolain mukaan pankkien on tarjottava peruspankkipalveluja yhdenvertaisesti asiakkaille, jotka asuvat laillisesti ETA-valtiossa. Kun nyt käytännöt vaihtelevat ja useat pankit edellyttävät esimerkiksi hyväksyttyä oleskelulupaa, tulisi Finanssivalvonnan mukaan osoituksen turvapaikan tai tilapäisen suojelun hakemisesta tai viireillä olevan muun oleskelulupahakemuksen riittää todistamaan laillinen asuminen ETA-maassa. Niissäkin tapauksissa, joissa Suomeen muuttavan asumista ETA-maassa ei voida vielä todistaa,

1 https://tem.fi/documents/1410877/163666292/Taustapaperi_pankkipalvelut+ja+kv.koulut.pdf/2b90dff4-5e3e-d968-cc0b-42b3f08629b2/Taustapaperi_pankkipalvelut+ja+kv.koulut.pdf?t=1685624144637

2 <https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2023/selvitys-suomeen-muuttavien-ulkomaalaisten-henkilöiden-pankkipalveluiden-saatavuudesta.pdf>

Kirjallinen kysymys KK 79/2024 vp

tulisi pankin oman harkintansa perusteella avata asiakkaalle pankkipalvelut, mikäli asiakkaan henkilöllisyys on selvillä ja muut rahanpesun estämistä koskevan sääntelyn velvoitteet pystytään täyttämään. Pankkien olisi lisäksi syytä seurata käsittelyaikojensa toteutumista ja tarjota asiakkaille kattavammin tietoa peruspankkipalveluihin liittyvistä käytännöistä.³

Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan pankkien käytäntö noudattaa varsin tiukkoja linjauksia liittyen henkilön tunnistamiseen tuottaa ongelmia etenkin turvapaikanhakijoille, joilla ei usein ole realistista mahdollisuuttakaan esittää luotettavaa matkustusasiakirjaa. Turvapaikkaprosessi voi kestää jopa vuosia, jolloin henkilöt eivät saata odotusaikana saada edes perusmaksutiliä. Tämä aiheuttaa ongelmia esimerkiksi silloin, kun henkilö on työssä ja palkanmaksu edellyttäisi pankkitiliä.⁴

Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan verkkopankkitunnusten puuttuminen aiheuttaa eriarvoistavaa kohtelua ja hankaloittaa ulkomaalaisten Suomeen kotoutumista. Viime vuonna antamassaan lausunnossa valtuutettu huomauttaa, että sen käsityksen mukaan ei ole syytä sille, miksi esimerkiksi kaikista turvapaikanhakijoista otettuja biometrisiä tunnisteita ei voisi pitää riittävänä todenuksena henkilöllisyydestä pankkipalveluasiakkuutta avattaessa.⁵

Haasteet pankkipalveluiden saavutettavuudessa ovat merkittävä este myös kansainvälisten osaajien houkuttelulle Suomeen. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö on todennut, että kansainvälisten osaajien houkuttelemiseksi ja heidän Suomeen asettumisensa helpottamiseksi keskeisten pankkipalveluiden tulisi olla helposti saatavissa.⁶ Korkeakoulut ovat raportoineet ulkomaisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja henkilöstön pankkiasioinnin haasteista.⁷

Pankkien harmaan talouden vastaisten riskinhallinnan toimien on oltava oikeasuhtaisia, ennustettavia ja läpinäkyviä. Nyt käytännöt palveluiden tarjoamisessa vaihtelevat merkittävästi pankeittain. Ulkomaalainen pankkitilin avaaja ei voi tietää, millä kielillä saa palvelua, mitä dokumentteja peruspankkipalveluiden saamiseksi vaaditaan, kauanko peruspankkipalveluiden saaminen kestää tai saako palveluita lainkaan.

Peruspankkipalveluiden saatavuuden ongelmat koskevat tietysti myös esimerkiksi syrjäytyneitä, vammaisia ja ikääntyneitä suomalaisia. Pankkien aukioloajat, esteellisyys ja käytännöt ovat monelle palveluiden saamisen este. Arviolta yli miljoonalta suomalaiselta puuttuu voimassa oleva henkilöllisyystodistus, joka vaaditaan verkkopankkitunnusten saamiseksi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

3 <https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2023/selvitys-suomeen-muuttavien-ulkomaalaisten-henkiloiden-pankkipalveluiden-saatavuudesta.pdf>

4 https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/608cf1cd-0f5c-4d3d-8e51-87fc0ce7477e/a173c984-7bc1-4477-a201-3ae7e4d9ce00/LAUSUNTO_20230525171503.PDF

5 https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/608cf1cd-0f5c-4d3d-8e51-87fc0ce7477e/a173c984-7bc1-4477-a201-3ae7e4d9ce00/LAUSUNTO_20230525171503.PDF

6 https://tem.fi/documents/1410877/163666292/Taustapaperi_pankkipalvelut+ja+kv.koulut.pdf/2b90dff4-5e3e-d968-cc0b-42b3f08629b2/Taustapaperi_pankkipalvelut+ja+kv.koulut.pdf?t=1685624144637

7 esim. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009267156.html>

Kirjallinen kysymys KK 79/2024 vp

Mikä on kohtuullinen kokonaisaika peruspankkipalveluiden odottamiselle,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä ulkomaalaisten asiakkaiden ja muiden ryhmien peruspankkipalveluiden saatavuuden ja sujuvuuden parantamiseksi ja

miten pankkien harmaan talouden vastaisten riskinhallinnan toimien oikeasuhtaisuutta, ennustettavuutta ja läpinäkyvyyttä voidaan parantaa?

Helsingissä 8.3.2024

Laura Meriluoto vas